

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MANUELA CAMPOSA SÁNCHEZA-BORDONY
przedstawiona w dniu 10 kwietnia 2025 r.¹

Sprawa C-182/24

**RB, jako następca prawny Claude’a Chabrola,
AD, reprezentowany przez kuratora, NM, jako następca prawny Claude’a Chabrola,
DR, jako następca prawny Claude’a Chabrola,
ZB, jako następca prawny Claude’a Chabrola,
VQ, jako następca prawny Claude’a Chabrola,
RZ, jako następca prawny Paula Gégauffa,
DQ, jako następca prawny Paula Gégauffa,
FI, jako następca prawny Paula Gégauffa,
LF, jako następca prawny Paula Gégauffa**

przeciwko

Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques (SACD),

Radio Days SARL,

Brinter Company Ltd,

BS,

MW,

Artedis SA,

Panoceanic Films SA,

przy udziale:

Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM),

HU, jako następcy prawnego Pierre’a Jansena,

YG, jako następcy prawnego Ellery’ego Queena,

VH, jako następcy prawnego Ellery’ego Queena,

IA,

**ID, jako następcy prawnego Jeana Patricka Manchette’a,
spadku po Danielu Boulangerze, jako następcy prawnego Daniela Boulanger’a,**

HK, jako następcy prawnego Claude’a Brulého,

QY, jako następcy prawnego Claude’a Brulého,

WY, jako następcy prawnego Claude’a Brulého,

KE, jako następcy prawnego Claude’a Brulého,

NA, jako następcy prawnego Claude’a Brulého,

IY, jako następcy prawnego Claude’a Brulého,

¹ Język oryginału: hiszpański.

**spadku po Nicholasie Blake’u, jako następcy prawnego Nicholasa Blake’a,
spadku po Edwardzie Atiyahu, jako następcy prawnego Edwarda Atiyaha,
spadku po Ellerym Queenie, jako następcy prawnego Ellery’ego Queena,
spadku po Richardzie Neelym, jako następcy prawnego Richarda Neely’ego,
spadku po Patricii Highsmith,
spadku po Charlotte Armstrong, jako następcy prawnego Charlotte Armstrong,
WI, jako następcy prawnego Claude’a Ranka,
QT, jako następcy prawnego Huberta Monteilheta**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez tribunal judiciaire de Paris
(sąd rejonowy w Paryżu, Francja)]

Odesłanie prejudycjalne – Prawo autorskie i prawa pokrewne – Egzekwowanie praw własności intelektualnej – Stosowne środki naprawcze – Dyrektywa 2001/29/WE – Artykuł 8 – Dyrektywa 2004/48/WE – Artykuł 3 – Dyrektywa 2006/116/WE – Artykuły 1 i 2 – Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Ustawodawstwo krajowe uzależniające dopuszczalność złożonego przez jednego ze współautorów powództwa o ochronę prawa własności intelektualnej od wezwania pozostałych współautorów do udziału w sprawie – Autonomia proceduralna – Zasada skuteczności

1. W 1990 r. reżyser Claude Chabrol i scenarzysta Paul Gégauff przenieśli na okres 30 lat prawa do eksploatacji niektórych ich filmów na spółkę prowadzącą działalność w zakresie dystrybucji.
2. W 2019 r., gdy Claude Chabrol i Paul Gégauff już nie żyli, ich spadkobiercy wytoczyli powództwo przeciwko spółce prowadzącej działalność w zakresie dystrybucji i innym powiązanym z nią spółkom, żądając między innymi odszkodowania za szkody poniesione w wyniku niewykonania zobowiązań umownych i naruszenia praw autorskich.
3. Pozwani podnieśli jako podstawę niedopuszczalności powództwa brak wezwania do udziału w sprawie wszystkich współautorów, którzy uczestniczyli w realizacji filmów, lub ich następców prawnych. Argumentowali oni, że zgodnie z prawem francuskim powództwo mające na celu dochodzenie praw autorów utworu zbiorowego („utworu współautorskiego”) wymaga wezwania do udziału w sprawie wszystkich współautorów.
4. Sąd, który musi rozstrzygnąć ten spór, przedkłada Trybunałowi dwa pytania prejudycjalne, w których zmierza zasadniczo do ustalenia, czy obowiązek wezwania wszystkich współautorów do udziału w sprawie, jako przesłanka dopuszczalności powództwa, jest zgodny z prawem Unii. W szczególności zmierza on do ustalenia, czy obowiązek ten jest zgodny z dyrektywą 2001/29/WE², dyrektywą 2004/48/WE³, dyrektywą 2006/115/WE⁴ i dyrektywą 2006/116/WE⁵ w związku z art. 17 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10).

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.U. 2004, L 157, s. 45).

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (Dz.U. 2006, L 376, s. 28).

⁵ Dyrektywa 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.U. L 372, s. 12).

I. Ramy prawne

A. Prawo Unii

1. Dyrektywa 2001/29

5. Zgodnie z art. 8 („Sankcje i środki naprawcze”):

„1. Państwa członkowskie przewidują stosowne sankcje i środki naprawcze w przypadku naruszenia praw i obowiązków wymienionych w niniejszej dyrektywie i podejmują wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ich realizacji. Sankcje te muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

2. Każde państwo członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu zapewnienia, aby podmiot praw autorskich, którego interesy zostaną naruszone przez czynności dokonane na jego terytorium, mógł wytoczyć powództwo o odszkodowanie i/lub wnioskować o wydanie nakazu i w miarę potrzeby, domagać się przepadku naruszonych dóbr, jak również urządzeń, produktów lub części składowych określonych w art. 6 ust. 2.

[...]”.

2. Dyrektywa 2004/48

6. Artykuł 3 („Obowiązki ogólne”) stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają objęte niniejszą dyrektywą środki, procedury i środki naprawcze niezbędne do stosowania praw własności intelektualnej. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są sprawiedliwe i słuszne oraz nie są nadmiernie skomplikowane czy kosztowne, ani też nie pociągają za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień.

2. Powyższe środki, procedury i środki naprawcze są również skuteczne, proporcjonalne i odstraszające i stosowane w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem”.

3. Dyrektywa 2006/116

7. Artykuł 1 („Czas trwania praw autorskich”) stanowi:

„1. Prawa autora utworu literackiego lub artystycznego w rozumieniu art. 2 Konwencji berneńskiej podlegają ochronie w okresie życia autora i przez okres 70 lat licząc od dnia jego śmierci, niezależnie od daty zgodnego z prawem podania utworu do publicznej wiadomości.

2. W przypadku utworu współautorskiego, czas ochrony określony w ust. 1, liczy się od dnia śmierci ostatniego z autorów.

[...]”.

8. Artykuł 2 („Utwory filmowe lub audiowizualne”) stanowi:

„1. Główny reżyser utworu filmowego lub audiowizualnego uważany jest za jego autora lub jednego z autorów. Państwa członkowskie mogą swobodnie wskazywać innych współautorów.

2. Czas ochrony utworu filmowego lub audiowizualnego wygasa po 70 latach licząc od dnia śmierci ostatniej spośród niżej wymienionych osób, bez względu na to, czy zostały uznane za współautorów: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów i kompozytora muzyki skomponowanej specjalnie dla utworu filmowego lub audiowizualnego”.

9. Artykuł 9 („Autorskie prawa osobiste”) ma następujące brzmienie:

„Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla przepisów państw członkowskich, które regulują autorskie prawa osobiste”.

B. Prawo francuskie

1. *Code de la propriété intellectuelle (kodeks własności intelektualnej)*⁶

10. Artykuł L. 113–2 stanowi:

„Utwór, w którego stworzeniu brało udział kilka osób fizycznych, określa się mianem utworu współautorskiego [...]”.

11. Artykuł L. 113–3 stanowi:

„Utwór współautorski stanowi współwłasność współautorów.

Współautorzy są zobowiązani do wykonywania swoich praw za wspólną zgodą.

W przypadku braku zgody rozstrzyga sąd cywilny.

W przypadku gdy udział każdego ze współautorów odpowiada różnym gatunkom, każdy z nich może, o ile nie uzgodniono inaczej, oddzielnie eksploatować swój osobisty wkład, bez jakiegokolwiek uszczerbku dla eksploatacji utworu wspólnego”.

12. Artykuł L. 113–7 ma następujące brzmienie:

„Autorstwo utworu audiowizualnego przysługuje osobie fizycznej lub osobom fizycznym, które tworzą intelektualną treść tego utworu. Domniemywa się, że współautorami współautorskiego utworu audiowizualnego, w braku przedstawienia dowodu przeciwnego, są: 1) autor scenariusza; 2) autor adaptacji; 3) autor dialogów; 4) autor kompozycji muzycznych z tekstem lub bez tekstu skomponowanych specjalnie dla utworu; 5) reżyser [...]”.

⁶ Loi n.º 92–597 du 1 juillet 1992, relative au code de la propriété intellectuelle (JORF nr 0153 z dnia 3 lipca 1992 r.). Ustawa ta jest zwana dalej „CPI”.

2. *Code de procedure civil* (kodeks postępowania cywilnego)⁷

13. Artykuł 126 stanowi, że w przypadku gdy można zaradzić sytuacji stanowiącej podstawę niedopuszczalności, nie bierze się pod uwagę niedopuszczalności, jeżeli jej przyczyna już nie występuje w chwili wydawania orzeczenia przez sąd.

14. Zgodnie z art. 659 w przypadku gdy osoba, której ma zostać doręczony dokument, nie ma znanego miejsca zamieszkania, miejsca pobytu lub miejsca pracy, *huissier de justice* sporządza protokół, w którym dokładnie przedstawia czynności podjęte w celu poszukiwania adresata dokumentu. Tego samego dnia lub najpóźniej pierwszego dnia roboczego następującego po tym samym dniu, pod rygorem nieważności, *huissier de justice* przesyła adresatowi listem poleconym za potwierdzeniem odbioru na jego ostatni znany adres odpis protokołu, do którego załącza się odpis dokumentu, który miał zostać doręczony.

15. Zgodnie z art. 780, który dotyczy procedury pisemnej przed sądami pierwszej instancji, sędzia sądu rozpoznającego sprawę jest odpowiedzialny za kontrolę nad postępowaniem i zapewnienie jego rzetelnego przebiegu, w szczególności terminowości wymiany i doręczania dokumentów.

16. W myśl art. 788 sąd prowadzący postępowanie cywilne wykonuje wszelkie uprawnienia niezbędne w zakresie doręczania, uzyskiwania i przedstawiania dokumentów.

II. Okoliczności faktyczne, postępowanie główne i pytania prejudycjalne

17. Istotne okoliczności faktyczne opisane w postanowieniu odsyłającym⁸ są następujące:

- Claude Chabrol wyreżyserował 14 filmów w latach 1967–1974. Paul Gégauff współpracował w pięciu z nich jako autor dialogów, scenariusza lub adaptacji.
- Materiały filmowe należały do ich producenta, spółki SA Les Films La Boétie, która, będąc w stanie likwidacji, przeniosła je na mocy umowy z dnia 25 marca 1982 r. na spółkę prawa angielskiego znaną wówczas pod nazwą Brinter C°.
- Na podstawie umów z dnia 8 czerwca 1990 r. Claude Chabrol przeniósł na spółkę Brinter Company Ltd (zwaną dalej „spółką Brinter”) prawo do „dalszej eksploatacji”⁹ różnych filmów przez okres 30 lat. BS pełnił funkcję dyrektora spółki Brinter.
- Prawa Paula Gégauffa do eksploatacji pięciu filmów, przy których współpracował, były przedmiotem umów z dnia 8 czerwca 1990 r. zawartych przez czterech jego spadkobierców ze spółką Brinter, na którą przenieśli oni prawo do „dalszej eksploatacji” filmów przez okres 30 lat¹⁰.
- Na mocy pełnomocnictwa do sprzedaży z dnia 1 stycznia 1990 r. spółka Brinter upoważniła spółkę Artedis SA na okres 12 miesięcy, z możliwością przedłużenia w sposób dorozumiany, do zawierania umów sprzedaży bezpośrednio z nabywcami i do otrzymywania zapłaty ceny.

⁷ Décret n.º 75–1123 du 5 décembre 1975 instituant un nouveau code de procédure civile (JORF nr 0285 z dnia 9 grudnia 1975 r.).

⁸ Punkty 1–12 i 42–60 postanowienia odsyłającego.

⁹ Przeniesienie tego prawa obejmowało komercyjną i niekomercyjną ekranizację, transmisje telewizyjne, wideogramy wykonane w jakimkolwiek, nieznanym wówczas procesie technicznym oraz prawo do *remake’u*.

¹⁰ Warunki tych umów wydają się być podobne do warunków umów zawartych przez Claude’a Chabrola ze spółką Brinter.

Umowa ta dotyczyła 14 filmów będących przedmiotem sporu, z wyjątkiem jednego z nich. MW pełniła funkcję dyrektorki spółki Artedis.

- Na mocy umowy z dnia 18 lutego 2012 r. spółka Brinter przeniosła na spółkę Panoceanic Films SA prawo do eksploatacji pięciu filmów będących przedmiotem sporu.

18. W dniu 11 lipca 2019 r. spadkobiercy Claude’a Chabrola i Paula Gégauffa wnieśli powództwo przeciwko spółce Brinter, spółce Artedis, spółce Panoceanic Films, spółce Radio Days SARL, MW i BS¹¹ z powodu naruszenia umowy i praw autorskich¹² związanych z 14 filmami, w tym z pięcioma, których współautorem był Paul Gégauff.

19. W dniu 27 stycznia 2020 r. pozwani podnieśli zarzut niedopuszczalności ze względu na to, że 19 współautorów spornych filmów nie zostało wezwanych do udziału w sprawie.

20. Pismami z dnia 5 maja 2020 r. i z dnia 12 czerwca 2020 r., w celu usunięcia braków formalnych swoich powództw, powodowie wezwali do wzięcia udziału w sprawie:

- siedem osób fizycznych, które uważali za współautorów lub następców prawnych zmarłych wcześniej współautorów¹³;
- osiem „spadków” po współautorach, w odniesieniu do których nie byli oni w stanie zidentyfikować osób fizycznych będących spadkobiercami¹⁴;
- dwie organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, z których jedna reprezentuje autorów i kompozytorów teatralnych¹⁵, a druga autorów, kompozytorów i wydawców muzycznych¹⁶.

21. Postanowieniem z dnia 9 lutego 2023 r.¹⁷ sędzia prowadzący postępowanie cywilne nakazał pozwanym przedstawienie danych umożliwiających identyfikację współautorów filmów i ich następców prawnych.

22. Powodowie nie byli w stanie, nawet posiadając te informacje, zlokalizować i wezwać do udziału w sprawie wszystkich współautorów filmów i ich następców prawnych ze względu na liczbę filmów (14), czas ich realizacji (wyprodukowane w okresie od 1967 r. do 1974 r.),

¹¹ W swoich uwagach na piśmie (pkt 1) jeden ze spadkobierców Claude’a Chabrola (RB) twierdzi, że to BS nabył prawa autorskie do 14 filmów za pośrednictwem swoich spółek Brinter i Artedis. Dodaje on, że MW jest małżonką BS i zarządza spółkami Artedis, Panoceanic Films i Radio Days.

¹² Zgodnie z postanowieniem odsyłającym (pkt 54) „w świetle roszczeń stron powództwo ma charakter powództwa o stwierdzenie naruszenia autorskich praw majątkowych i osobistych na zasadach odpowiedzialności deliktowej, stanowiącej podstawę głównych roszczeń odszkodowawczych w sporze. Niektóre z tych roszczeń stanowią również podstawę powództwa z tytułu odpowiedzialności umownej i zakończenia umów ze względu na ich wygaśnięcie bądź wskutek klauzuli dotyczącej ich rozwiązania lub rozwiązania umowy na mocy orzeczenia sądowego w związku z niewykonaniem zobowiązań umownych”.

¹³ Punkt 57 postanowienia odsyłającego.

¹⁴ Punkt 57 postanowienia odsyłającego. „Spadkami” wezwanymi do wzięcia udziału w sprawie były: „spadek po Charlotte Armstrong”, „spadek po Danielu Boulangerze”, „spadek po Nicholasie Blake’u”, „spadek po Claudzie Brulém”, „spadek po Edwardzie Atiyahu”, „spadek po Ellerym Queenie”, „spadek po Richardzie Neelym” oraz „spadek po Patricii Highsmith”.

¹⁵ Société des auteurs et compositeurs dramatiques (SACD). Zgodnie z postanowieniem odsyłającym (pkt 59) powodowie początkowo uznali ją za przedstawiciela „spadków”, a następnie za zobowiązaną do wskazania nazwisk osób będących następcami prawnymi współautorów lub osób uznanych za takie.

¹⁶ Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM).

¹⁷ Mimo iż data ta została wskazana w postanowieniu odsyłającym, wydaje się, że jest ona wynikiem błędu pisarskiego, ponieważ w rzeczywistości chodzi o dzień 16 lutego 2023 r. RB podkreśla to w swoich uwagach na piśmie.

złożoność uczestników postępowania (reżyser, scenarzysta, kompozytor muzyki, autor istniejącego wcześniej utworu literackiego) oraz śmierć niektórych współautorów, których spadkobiercy są nieznani lub nie mieszkają we Francji.

23. Tribunal judiciaire de Paris (sąd rejonowy w Paryżu, Francja), który musi rozstrzygnąć spór, stwierdził, że „od dnia 27 stycznia 2020 r. [...] prowadzenie sporu zostało zablokowane ze względu na niemożność ustalenia ich [współautorów filmów] licznych, kolejnych spadkobierców”¹⁸.

24. Sąd ten podkreślił również, że „[...] strony dołożyły wszelkich starań, aby zidentyfikować współautorów lub ich następców prawnych, przy czym nie można było ich wezwać do wzięcia udziału w sprawie zgodnie z wymogami orzecznictwa krajowego opartego na art. L. 113–3 [CPI]”¹⁹.

25. Zdaniem sądu odsyłającego, jeśli chodzi o prawo do skutecznej ochrony sądowej zagwarantowane w Karcie, powodowie w niniejszym sporze są w rzeczywistości pozbawieni możliwości dostępu do sądu cywilnego, który orzekłby co do istoty ich żądań, jeżeli nie mogą wytoczyć powództwa przeciwko wszystkim następcom prawnym współautorów spornych utworów²⁰. Korzystanie z praw autorskich przez powodów będzie zatem zależeć od tego, czy będą oni w stanie zidentyfikować inne podmioty współuprawnione z tytułu tych praw²¹.

26. W tym kontekście sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału z dwoma pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 2, 3, 4 i 8 dyrektywy 2001/29 [...], art. 1–3 dyrektywy 2004/48 [...] oraz art. 1, 2 i 9 dyrektywy 2006/116 [...] w zakresie, w jakim gwarantują autorowi i współautorowi utworu filmowego lub audiowizualnego zarówno wyłączone prawo do zezwalania na zwielokrotnianie ich utworów i ich publiczne udostępnianie lub do zabrania tego zwielokrotniania i publicznego udostępniania, jak i czas ochrony wygasający po 70 latach, licząc od dnia śmierci ostatniej osoby spośród współautorów utworu, a równocześnie zobowiązują państwa członkowskie do zapewnienia skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji oraz stosownych środków naprawczych w przypadku naruszenia praw autorskich, jak również środków, procedur i środków naprawczych, które nie są nadmiernie skomplikowane czy kosztowne ani nie pociągają za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień, należy interpretować w ten sposób, że dopuszczalność wniesionego przez uprawniony podmiot powództwa o stwierdzenie naruszenia prawa autorskiego do utworu współautorskiego wymaga wezwania do wzięcia udziału w sprawie wszystkich współautorów?
- 2) Czy prawo podmiotu prawa autorskiego do skutecznego środka prawnego przed sądem i dostępu do sądu będące elementem prawa do rzetelnego procesu sądowego, zagwarantowane łącznie na mocy art. 2, 3, 4 i 8 dyrektywy 2001/29 [...], art. 1–3 dyrektywy 2004/48 [...] oraz art. 1, 2 i 9 dyrektywy 2006/116 [...], dyrektywy 2006/115 [...] i art. 17 i 47 Karty [...], należy interpretować w ten sposób, że dopuszczalność powództwa o stwierdzenie naruszenia prawa autorskiego jest czy też nie jest uzależniona od wezwania do wzięcia udziału w sprawie wszystkich współautorów utworu?”.

¹⁸ Punkt 55 postanowienia odsyłającego.

¹⁹ Punkt 116 postanowienia odsyłającego.

²⁰ Punkt 120 postanowienia odsyłającego.

²¹ Punkt 132.1 postanowienia odsyłającego.

III. Postępowanie przed Trybunałem

27. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do Trybunału w dniu 5 marca 2024 r.

28. Uwagi na piśmie zostały przedstawione przez:

- w sposób łączny – spadkobierców Claude’a Chabrola (DR i VQ oraz ZB i AD, ten ostatni reprezentowany przez kuratora) oraz spadkobierców Paula Gégauffa (RZ i DQ oraz FI i LF);
- odrębnie – spadkobiercę Claude’a Chabrola, RB;
- w sposób łączny – BS, MW, spółkę Artedis, spółkę Brinter, spółkę Panoceanic Films i spółkę Radio Days (pozwani w postępowaniu głównym);
- rządy austriacki i francuski oraz Komisję Europejską.

29. Trybunał nie uznał przeprowadzenia rozprawy za niezbędne.

IV. Ocena

A. Uwagi wstępne

1. Mające zastosowanie przepisy

30. Odesłanie prejudycjalne dotyczy wyłącznie kwestii *proceduralnej* wynikającej z wykładni art. L. 113–3 CPI. Zakres *materialny* praw autorskich, które po oddaleniu zarzutu procesowego mogłyby wejść w grę, nie jest kwestionowany.

31. Artykuł L. 113–3 CPI stanowi, że współautorzy utworu współautorskiego muszą wykonywać przysługujące im prawa za wspólną zgodą. W orzecznictwie krajowym interpretuje się to w ten sposób, że „współautor utworu współautorskiego musi wezwać pozostałych autorów utworu do udziału w sprawie, pod rygorem niedopuszczalności, w sytuacji gdy występuje przed sądem w celu obrony swoich praw majątkowych, o ile jego wkładu nie można oddzielić od wkładu współautorów”²².

32. Sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy interpretowany w ten sposób przepis krajowy jest zgodny z prawem Unii, na którego przepisy powołuje się w swoich dwóch pytaniach.

²² Wyrok z dnia 10 maja 1995 r. wydany w postępowaniu w przedmiocie skargi kasacyjnej nr 93–10.945 przez pierwszą izbę cywilną Cour de cassation (sądu kasacyjnego, Francja), przywołany w pkt 77.1 postanowienia odsyłającego. W pkt 78 i 79 postanowienia odsyłającego przytoczono również wyroki tego samego sądu najwyższej instancji: z dnia 12 maja 2011 r., wydany w przedmiocie skargi kasacyjnej nr 10–14.646 („dopuszczalność powództwa o naruszenie [praw autorskich] wniesionego przez jednego ze współautorów lub jego następców prawnych [...] jest uzależniona od wezwania do udziału w sprawie wszystkich [współautorów]”); z dnia 21 marca 2018 r., wydany w przedmiocie skargi kasacyjnej nr 17–14.728 („jeżeli współautor [...] może działać tylko w obronie przysługujących mu autorskich praw osobistych, to pod warunkiem, że jego wkład może być zindywidualizowany; [...] w przeciwnym razie musi on [...] wezwać pozostałych autorów do udziału w sprawie”).

33. Przepisy te obejmują dyrektywę 2006/115, w odniesieniu do której treści sąd odsyłający nie wskazuje jednak niczego co do jej ewentualnego znaczenia w niniejszym sporze, ani też nie precyzuje, które konkretnie artykuły budzą jego wątpliwości. Moim zdaniem wynika z tego, że Trybunał może w odpowiedzi pominąć analizę tego przepisu.

34. Nie dotyczy to dyrektywy 2001/29, dyrektywy 2004/48 i dyrektywy 2006/116. Wszystkie te trzy dyrektywy zawierają przepisy, które same w sobie mogą mieć wpływ na odpowiedź na pytania prejudycjalne:

- Artykuł 8 ust. 1 i 2 dyrektywy 2001/29 zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia stosownych środków naprawczych w przypadku naruszenia praw autorskich i praw pokrewnych oraz zapewnienia, aby podmiot praw autorskich mógł wytoczyć powództwo o odszkodowanie.
- Artykuł 3 ust. 1 i 2 dyrektywy 2004/48 zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia procedur i środków naprawczych niezbędnych do stosowania praw własności intelektualnej. Takie procedury i środki naprawcze nie mogą być nadmiernie skomplikowane lub kosztowne, lecz raczej skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.
- Artykuł 1 ust. 2 dyrektywy 2006/116, który reguluje czas trwania praw autorskich, stanowi, że w przypadku utworu współautorskiego czas ochrony liczy się od dnia śmierci ostatniego z autorów.

35. Jeśli chodzi o art. 17 i 47 Karty, to ten ostatni ma największe znaczenie w niniejszej sprawie, ponieważ prawa autorskie są uznawane w przepisach prawa Unii z punktu widzenia ochrony sądowej, co otwiera drogę do stosowania samej Karty (art. 51 ust. 1). Wykładni art. 17 ust. 2 Karty [„(w)łasność intelektualna podlega ochronie”] należy dokonywać przy stosowaniu przepisów prawa wtórnego, w których ta ochrona znajduje odzwierciedlenie.

2. Prawa autorskie, których dotyczy spór

36. W różnych punktach postanowienia odsyłającego wskazano, że roszczenia „consorts”²³ Claude’a Chabrola i Paula Gégauffa obejmują zarówno majątkowe, jak i osobiste prawa autorskie²⁴.

37. Ponieważ nie ma wątpliwości co do majątkowego charakteru praw autorskich, które miały zostać naruszone w niniejszej sprawie, powstaje pytanie, czy spór rzeczywiście dotyczy także autorskich praw osobistych. Gdyby potwierdziło się, że tak jest, należałoby wziąć pod uwagę, że art. 9 dyrektywy 2006/116 wyklucza, by przepisy tej dyrektywy naruszały przepisy państw członkowskich, które regulują autorskie prawa osobiste.

²³ Użycie przez sąd odsyłający terminu „consorts” w celu określenia, odpowiednio, spadkobierców Claude’a Chabrola i Paula Gégauffa może być rozumiane w znaczeniu procesowym, to znaczy w ten sposób, że spadkobiercy ci są współuczestnikami w postępowaniu. W dalszej części odnoszę się do „współuczestnictwa w postępowaniu” jako instytucji procesowej.

²⁴ W pkt 24, 25 i 27 postanowienia odsyłającego przedstawiono roszczenia niektórych powodów, którzy wyraźnie podnoszą naruszenie autorskich praw osobistych. W pkt 54 tego postanowienia sąd odsyłający zauważył, że „powództwo ma charakter powództwa o stwierdzenie naruszenia autorskich praw majątkowych i osobistych na zasadach odpowiedzialności deliktowej, stanowiącej podstawę głównych roszczeń odszkodowawczych w sporze [...]”.

38. Ustalenie, jakie prawa autorskie (majątkowe lub osobiste) mogły zostać naruszone, będzie należało do sądu odsyłającego. Włączenie lub wyłączenie autorskich praw osobistych nie ma większego znaczenia dla udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne sądu odsyłającego ograniczone do zarzutu niedopuszczalności podniesionego przez pozwanych.

B. Odpowiedź na pytania prejudycjalne

39. Moim zdaniem te dwa pytania można przeanalizować łącznie. W mojej analizie odniosę się zarówno do kwestii związanych ze współwłasnością praw autorskich, jak i do warunków i ograniczeń nałożonych na obronę tych praw w postępowaniu sądowym.

1. Współwłasność praw autorskich

40. Prawo Unii albo domniemywa możliwość współwłasności praw autorskich, albo wyraźnie się do niej odnosi.

41. Dyrektywa 2001/29²⁵ i dyrektywa 2004/48²⁶ odnoszą się do „autora” lub „podmiotu prawa własności intelektualnej”, przy czym pojęcia te są używane bez rozróżnienia w liczbie pojedynczej lub mnogiej.

42. W dyrektywie 2006/116 uznano współwłasność praw autorskich: motyw 14 tej dyrektywy odnosi się do „przypadk[ów], kiedy jedną lub kilka osób fizycznych uznaje się za autora”. Artykuł 1 ust. 2 owej dyrektywy przewiduje w szczególności przypadek „utworu współautorskiego”.

43. W szczególności, w odniesieniu do utworów filmowych lub audiowizualnych art. 2 dyrektywy 2006/116 zezwala państwom na wskazanie „innych współautorów” obok głównego reżysera. Sytuacja taka ma miejsce w niniejszej sprawie.

44. Można zatem stwierdzić, że w przypadku gdy kilka osób jest autorami lub podmiotami praw własności intelektualnej do utworu filmowego, wszystkie te osoby podlegają ochronie. Zarówno im, jak i, po ich śmierci, ich spadkobiercom przysługuje uprawnienie w odniesieniu do poszanowania praw autorskich do współautorskiego utworu filmowego.

45. Podobnie jak w *bliźniaczej* dziedzinie własności przemysłowej²⁷ problem w odniesieniu do praw autorskich polega na tym, w jaki sposób współwłaściciele mogą dochodzić swoich roszczeń, biorąc pod uwagę milczenie przepisów prawa Unii dotyczących zasad proceduralnych mogących zagwarantować ochronę takich praw.

²⁵ Artykuł 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 w odniesieniu do wyłącznego prawa „do zezwalania lub zabrania bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiejkolwiek formie, w całości lub częściowo” w odniesieniu do ich utworów. Prawo to przyznaje się „autorom”.

²⁶ Artykuł 4 lit. a) dyrektywy 2004/48 zobowiązuje państwa członkowskie do uznania „[z]a osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych określonych w niniejszym rozdziale [...]: a) *właścicieli praw własności intelektualnej*, zgodnie z przepisami odpowiedniego prawa; [...]” (wyróżnienie moje).

²⁷ Artykuł 1 dyrektywy 2004/48 stanowi, że do celów tej dyrektywy określenie „prawa własności intelektualnej” obejmuje prawa własności przemysłowej.

46. Artykuł 4 lit. a) dyrektywy 2004/48 uznaje uprawnienie „do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków naprawczych [...] właścicieli praw własności intelektualnej, *zgodnie z przepisami odpowiedniego prawa*”²⁸.

47. Trybunał uważa, że odpowiednie prawo „odnos[i] się zarówno do właściwego prawa krajowego, jak i – w stosownym wypadku – do prawa Unii”²⁹.

48. Prawo Unii nie zawiera jednak szczegółowych przepisów dotyczących wnoszenia powództw przez podmioty współuprawnione z tytułu praw autorskich. Nie ma harmonizacji w tym względzie i to do państw członkowskich należy przyjęcie odpowiednich przepisów regulujących wnoszenie takich powództw do ich sądów. Prawo Unii nie określa warunków, którym podlega wykonywanie przez podmioty współuprawnione praw przysługujących im jako takim³⁰.

49. W konsekwencji „odpowiednim prawem” dla ochrony sądowej praw autorskich do utworu współautorskiego jest co do zasady prawo państw członkowskich.

2. Przepis krajowy, ograniczenia autonomii proceduralnej i art. 47 Karty

50. Wydaje mi się, że przepis zawarty w art. L. 113–3 CPI w jego brzmieniu dosłownym nie budzi wątpliwości. Nie widzę powodu, aby odrzucać przepis, który stanowi jedynie, że współautorzy utworu współautorskiego są zobowiązani do wykonywania przysługujących im praw za wspólną zgodą, a w przypadku braku takiej zgody rozstrzyga w tym względzie sąd.

51. Przepis ten jest zgodny z przyjętym w różnych porządkach prawnych zwykłym rozumieniem współwłasności rzeczy i praw³¹. Jest tak tym bardziej, że zgodnie z orzecznictwem krajowym wspólne wykonywanie przez współautorów przysługujących im praw jest wymagane tylko w takim zakresie, w jakim wkładu jednego z nich nie można oddzielić od wkładu pozostałych³².

52. *Przeniesienie* tego przepisu na grunt procesowy przez orzecznictwo francuskie doprowadziło do tego, że wywiedziono z niego podstawę niedopuszczalności powództw: odrzuca się je a limine, gdy współautor utworu współautorskiego, który występuje przed sądem w obronie przysługujących mu praw, nie wezwał do udziału w sprawie pozostałych współwłaścicieli.

53. Dwuelementowa całość, jaką stanowi przepis przewidziany w CPI i wykładnia orzecznicza, oznacza, jak przyznaje sam rząd francuski³³, ograniczenie dostępu do sądu. Nie uważam jednak, by była ona sama w sobie nie do zaakceptowania, z zastrzeżeniem tego, co przedstawię w dalszej części na temat jej granic.

²⁸ Wyróżnienie moje. Uprawnienie przyznane podmiotom tych praw rozciąga się oczywiście na współautorów utworu współautorskiego oraz, jak w niniejszej sprawie, na ich spadkobierców.

²⁹ Wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., SNB-REACT (C-521/17, EU:C:2018:639, pkt 31).

³⁰ Zobacz analogicznie, w odniesieniu do ochrony współwłaścicieli, którym przysługują prawa wynikające z unijnych znaków towarowych, wyrok z dnia 27 kwietnia 2023 r., Legea (C-686/21, EU:C:2023:357, pkt 36): „[...] rozporządzeni[e] [Rady (WE)] nr 40/94 [z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, s. 1), w brzmieniu zmienionym rozporządzeniem Rady (WE) nr 422/2004 z dnia 19 lutego 2004 r. (Dz.U. 2004, L 70, s. 1)] [...], mimo że uznaje współwłasność unijnego znaku towarowego, nie zawiera żadnego przepisu, który regulowałby zasady wykonywania przez współwłaścicieli takiego znaku wynikających z niego praw [...]”. W opinii w tej sprawie (C-686/21, EU:C:2022:977) odniosłem się do ogólnych problemów związanych ze współwłasnością znaków towarowych.

³¹ W pkt 67 uwag na piśmie Komisja argumentuje, że sporny przepis jest „nieodłącznie związany z systemem współwłasności łącznej”.

³² Wyrok z dnia 10 maja 1995 r. wydany w przedmiocie skargi kasacyjnej nr 93–10.945 przez pierwszą izbę cywilną Cour de cassation (sądu kasacyjnego).

³³ Punkt 50 uwag na piśmie rządu francuskiego.

54. Porządki prawne poszczególnych państw członkowskich mogą uzależniać dopuszczalność powództwa wniesionego przez współwłaściciela utworu współautorskiego od wezwania do udziału w sprawie pozostałych współautorów. Taka przesłanka proceduralna jest logiczna w przypadkach, w których prawo przewiduje „niezbędne czynne współuczestnictwo w postępowaniu”³⁴. I nic nie stoi na przeszkodzie, tak jak w niniejszej sprawie, aby prawo wymagało, jeśli nie obowiązkowej obecności innych powodów, to przynajmniej ich wezwania³⁵.

55. Taki przepis, niezależnie od tego, czy wywodzi się z orzecznictwa, wchodzi w zakres autonomii proceduralnej państw członkowskich i w związku z tym może zostać przyjęty, jeżeli odpowiada zgodnym z prawem celom i nie wykracza poza granice, które przedstawię poniżej.

56. Przepis ten opiera się na zgodnych z prawem celach, które podkreślają rząd francuski i Komisja. Chroni on prawa nieobecnych współwłaścicieli na równych zasadach, umożliwiając im uzyskanie wystarczających informacji, aby mogli uczestniczyć w postępowaniu lub w nim nie uczestniczyć³⁶. W tym samym zakresie przyczynia się on do pewności prawa i prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości poprzez antycypowanie problemów, jakie mogą pojawić się w odniesieniu do zawisłości sporu, późniejszego połączenia powództw, możliwości wydania sprzecznych ze sobą orzeczeń, jeżeli każdy współautor działa w sposób niezależny, lub możliwości uniknięcia dalszych powództw ze strony współautorów, którzy nie zostali wezwani³⁷.

57. Jednakże ograniczenie, które przepis ten nakłada na podmiot współuprawniony z tytułu prawa autorskiego, musi podlegać podwójnej kontroli pod względem jego zgodności z zasadami równoważności i skuteczności, z jednej strony³⁸, oraz z wymogami wynikającymi z art. 47 Karty, z drugiej strony. To ostatnie postanowienie ustanawia zasadę skutecznej ochrony sądowej praw przyznanych jednostkom w porządku prawnym Unii.

58. Ta dwoistość podejść doprowadzi do takiego samego wyniku, jeżeli ostatecznie sąd odsyłający uzna, że w sprawie takiej jak niniejsza wykonywanie prawa do uzyskania ochrony sądowej w celu obrony praw autorskich podlega obowiązkowi proceduralnemu, którego wykonanie jest nadmiernie trudne lub niemożliwe.

59. Ponieważ zastosowanie zasady równoważności nie jest kwestionowane w niniejszej sprawie, cały spór dotyczy zasady skuteczności. W tym względzie rząd francuski twierdzi, że sporny obowiązek nie jest nadmiernie trudny do wykonania i nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonych celów³⁹, ponieważ:

- nie ma obowiązku wzywania wszystkich podmiotów współuprawnionych do udziału w sprawie, gdy spór dotyczy dającej się zindywidualizować części utworu;

³⁴ „Niezbędne czynne współuczestnictwo w postępowaniu” implikuje, jako niezbędną przesłankę, obecność wielu powodów, których wspólne działanie w postępowaniu stanowi obowiązek albo przewidziany przez prawo albo wynikający z charakteru spornego stosunku.

³⁵ Termin „wezwanie” jest równoznaczny, w jego znaczeniu procesowym, z wezwaniem umożliwiającym danej osobie wzięcie udziału w postępowaniu.

³⁶ Uwagi na piśmie rządu francuskiego, pkt 53–56; uwagi na piśmie Komisji, pkt 69 i 70.

³⁷ Uwagi na piśmie rządu francuskiego, pkt 58–62; uwagi na piśmie Komisji, pkt 72.

³⁸ „[...] w braku uregulowań Unii w danej dziedzinie do wewnętrznego porządku prawnego każdego państwa członkowskiego należy, zgodnie z zasadą autonomii proceduralnej, określenie zasad proceduralnych dotyczących środków prawnych mających na celu zapewnienie ochrony uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa Unii, pod warunkiem jednak, że nie są one mniej korzystne niż przepisy regulujące podobne sytuacje podlegające prawu wewnętrznemu (zasada równoważności) i że nie czynią one w praktyce niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym wykonywania uprawnień wynikających z prawa Unii (zasada skuteczności)”. Wyrok z dnia 30 kwietnia 2024 r., M.N. (EncroChat) (C-670/22, EU:C:2024:372, pkt 129).

³⁹ Punkty 71–78 uwag na piśmie rządu francuskiego.

- wezwanie wszystkich podmiotów współuprawnionych nie ma na celu zapewnienia ich rzeczywistej obecności w toku postępowania: wystarczy, że zostaną wezwani w celu umożliwienia im stawiennictwa;
- wystarczy wskazać imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania osoby, która ma zostać wezwana; jeżeli dane dotyczące takiej osoby są nieznane, art. 659 kodeksu postępowania cywilnego zezwala na doręczenie wezwania pod ostatni znany adres jej miejsca zamieszkania;
- nawet jeśli imiona i nazwiska oraz miejsca zamieszkania osób, które mają zostać wezwane, są nieznane, można zaradzić podstawom niedopuszczalności powództwa, a sąd jest uprawniony do zobowiązania osób trzecich do przedstawienia tych danych dotyczących nieznanymi podmiotów współuprawnionych.

60. Te modyfikacje spornego obowiązku proceduralnego z pewnością łagodzą jego rygoryzm, ale nie wykluczają, że w sytuacjach takich jak w niniejszej sprawie stosowanie nawet złagodzonego przepisu prowadzi do blokady samego postępowania, a w konsekwencji do braku ochrony praw powodów.

61. Rząd francuski przyznaje bowiem, że wezwanie do udziału w sprawie wszystkich współautorów może w niektórych przypadkach stanowić „[...] nieracjonalny wymóg, który może uniemożliwić lub nadmiernie utrudnić powodowi korzystanie z praw przyznanych mu w prawie Unii”. Dodaje on, że w takich przypadkach „sąd może [...] przyjąć mniej rygorystyczną wykładnię kryterium dopuszczalności”⁴⁰.

62. Do sądu odsyłającego będzie z pewnością należała ocena, czy w świetle szczególnych okoliczności niniejszej sprawy zastosowanie nałożonych na powodów wymogów proceduralnych narusza zasadę skuteczności i art. 47 Karty.

63. Naruszenie takie będzie miało miejsce, jeżeli powodowie, pomimo podjętych przez nich starań i działania z należytą starannością, nie zdołają wezwać wszystkich podmiotów współuprawnionych z przyczyn od nich niezależnych. W takiej sytuacji nieuchronny wymóg wezwania tych ostatnich do udziału w sprawie, pod rygorem niedopuszczalności powództwa, mógłby uniemożliwić lub nadmiernie utrudnić wykonywanie praw przyznanych w przepisach prawa Unii⁴¹.

64. Sąd odsyłający ma zatem dwie możliwości:

- Może on, jeśli uzna to za stosowne, dokonać wykładni przepisu krajowego w sposób mniej rygorystyczny, niż zaproponował rząd francuski, aby dostosować ten przepis do wymogów prawa Unii. Zdaniem tego rządu prawo krajowe zapewnia wystarczającą elastyczność w tym względzie, bez potrzeby dokonywania wykładni contra legem odpowiednich przepisów⁴².

⁴⁰ Punkty 85 i 86 uwag na piśmie rządu francuskiego.

⁴¹ Chociaż przedmiotem tej sprawy nie był zarzut niedopuszczalności powództwa, Trybunał orzekł, że wykładnia przepisu krajowego dotyczącego przedstawienia i uzyskania dowodów, która w praktyce uniemożliwia „ustalenie podnoszonego naruszenia praw autorskich”, może stanowić „kwalifikowane naruszenie przysługujących podmiotowi praw autorskich podstawowych praw do skutecznego środka prawnego i własności intelektualnej”. Wyrok z dnia 18 października 2018 r., Bastei Lübbe (C-149/17, EU:C:2018:841, pkt 51).

⁴² Wyrok z dnia 11 lipca 2024 r., Skarb Państwa (Nieznaczne opóźnienie w płatności lub opóźnienie w płatności niewielkiej wierzytelności) (C-279/23, EU:C:2024:605, pkt 29): „zasada wykładni zgodnej prawa krajowego z prawem Unii wymaga, by sądy krajowe, przestrzegając w szczególności zakazu wykładni prawa krajowego contra legem, czyniły wszystko, co leży w zakresie ich kompetencji, uwzględniając wszystkie przepisy prawa krajowego i stosując uznane w porządku krajowym metody wykładni, by zapewnić pełną skuteczność rozpatrywanej dyrektywy i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami”.

– Jeżeli mimo wszystko uzna ona, że nie może dokonać wykładni przepisu proceduralnego iuxta legem zgodnie z prawem Unii, ponieważ stoi temu na przeszkodzie orzecznictwo najwyższego sądu francuskiego, którego zastosowanie prowadzi w niniejszej sprawie w sposób nieodwracalny do naruszenia art. 47 Karty, powinien odstąpić od jego stosowania⁴³.

65. Każda z tych możliwości powinna prowadzić do tego samego rezultatu: prawo podmiotów współuprawnionych do obrony ich roszczeń wobec osób, które (miały) naruszyć ich prawa autorskie, nie może podlegać wymogom proceduralnym, których spełnienie jest niemożliwe lub bardzo trudne, co oznaczałoby w praktyce neutralizację tego prawa.

66. Nie pretendując do zastąpienia sądu odsyłającego w jego ocenie, być może można by zasugerować mu pewne wskazówki, które ułatwiłyby dostosowanie spornego przepisu proceduralnego do prawa Unii, a jednocześnie usunęły blokadę postępowania, pozwalając na uniknięcie dalszych opóźnień.

67. W każdym razie pragnę podkreślić, że tylko sąd odsyłający (który oczywiście lepiej zna prawo krajowe) jest w stanie dokonać *wykładni zgodnej*, o której wspomniałem powyżej.

68. W niniejszej sprawie powodowie, nawet jeśli powołują się na swoją rzecz na skutki majątkowe i osobiste wynikające z przysługujących im praw autorskich, twierdzą, że poprzez swoje powództwo „działają we wspólnym interesie podmiotów współuprawnionych”⁴⁴ i dążą do „ochrony praw wszystkich współautorów filmów”⁴⁵.

69. Jeżeli powodowie, jak sami przyznają, działają w obronie wspólnej własności intelektualnej, powodzenie ich roszczenia przyniesie korzyści *wszystkim* podmiotom współuprawnionym z tytułu filmów. Wyrok, który zakończy spór i potwierdzi istnienie naruszenia praw autorskich, będzie (przynajmniej pośrednio) korzystny dla sytuacji prawnej wszystkich podmiotów współuprawnionych.

70. Powodowie nie dążą zatem do ograniczenia praw autorskich do utworu współautorskiego, które przysługują innym podmiotom współuprawnionym. Wręcz przeciwnie, poprzez swoją reakcję procesową na (domniemane) naruszenie tych praw zmierzają oni do poprawy sytuacji prawnej wszystkich współautorów. Ściśle rzecz ujmując, nie chodzi o to, aby interesy niektórych współautorów miały pierwszeństwo przed interesami innych z nich, w którym to przypadku należałoby znaleźć odpowiednią równowagę.

71. W tym kontekście obrony prawa współwłasności zastanawiam się, czy przepisy regulujące współwłasność w prawie francuskim nie mogą uzasadniać tego, że w drodze wyjątku jeden ze współwłaścicieli wytoczy powództwo na korzyść rzeczy objętej współwłasnością, nawet bez wezwania do udziału w sprawie wszystkich współwłaścicieli i bez ich wyraźnej zgody.

⁴³ Ibidem, pkt 30: „[w]ymóg dokonywania wykładni zgodnej obejmuje w szczególności konieczność zmiany krajowego orzecznictwa przez sądy krajowe, jeżeli opiera się ono na interpretacji prawa krajowego, której nie da się pogodzić z celami dyrektywy. Z powyższego wynika, że sąd krajowy nie może skutecznie stwierdzić, iż nie można dokonać wykładni przepisu prawa krajowego zgodnie z prawem Unii jedynie ze względu na to, że do tej pory niezmiennie interpretowano ten przepis w sposób niezgodny z prawem Unii”.

⁴⁴ Uwagi na piśmie RB, pkt 17.

⁴⁵ Uwagi na piśmie pozostałych spadkobierców Claude’a Chabrola i Paula Gégauffa, pkt 21 i 22.

72. W uwagach na piśmie RB wskazano na taką możliwość. Przypomniano w nich uregulowania zawarte we francuskim kodeksie cywilnym, dotyczące współwłasności łącznej, oraz to, że art. 815–2 tego kodeksu zezwala każdemu właścicielowi rzeczy niepodzielnej na podjęcie działań niezbędnych do jej zachowania, nawet jeśli nie mają one pilnego charakteru⁴⁶.

73. Z innego punktu widzenia być może można by powołać się w drodze analogii na przepis mający zastosowanie w sytuacji, gdy jeden ze współwłaścicieli nie jest w stanie wyrazić swojej woli. W takim przypadku inny współwłaściciel rzeczy objętej współwłasnością, który uzyskał zezwolenie sądu, może zarządzić brakowi zgody.

74. Zgodnie bowiem z art. L. 113–3 akapit trzeci CPI w przypadku braku zgody współautorów utworu współautorskiego rozstrzyga w tym względzie sąd cywilny. Do sądu odsyłającego należy rozstrzygnięcie, czy „brak zgody”, o którym mowa w tym przepisie, obejmuje przypadek, w którym taka zgoda nie została osiągnięta, ponieważ zidentyfikowanie wszystkich współautorów utworu współautorskiego jest niemożliwe.

75. Nie wykluczam również możliwości powołania się na jedną z zasad, które w prawie cywilnym szeregu państw mają zastosowanie do prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia. Zgodnie z tą zasadą czynności dokonane przez prowadzącego cudzą sprawę, który nie jest do tego zobowiązany, na rzecz innej osoby i bez jej sprzeciwu, mogą wywoływać korzystne skutki dla tej osoby, przy czym „prowadzący cudzą sprawę” przyjmuje na siebie obowiązki pełnomocnika.

76. Jeżeli przyzna się współwłaścicielowi zdolność do obrony wspólnego prawa na rzecz wszystkich współwłaścicieli, to uprawnienie materialne powinno mieć swoje odzwierciedlenie proceduralne. Pozwoliłoby to przewyższyć przeszkodę wynikającą z obowiązku wezwania do udziału w sprawie tych podmiotów praw, których identyfikacja jest de facto praktycznie niemożliwa.

77. Obrona prawa autorskiego do rzeczy objętej współwłasnością mogłaby zatem zostać podjęta przez jeden lub kilka podmiotów współuprawnionych, gdyby ze względu na okoliczności sprawy wezwanie pozostałych podmiotów współuprawnionych, po dołożeniu należytej staranności w celu ich zidentyfikowania i wezwania do udziału w sprawie, było niemożliwe.

78. Pragnę podkreślić, że wskazówki te nie mają na celu zastąpienia zadania sądu odsyłającego polegającego na poszukiwaniu dopuszczalnych rozwiązań na gruncie prawa krajowego. Jeżeli żaden z wymienionych wyżej przepisów i żadna z wymienionych wyżej zasad nie pozwala sądowi odsyłającemu na dokonanie wykładni prawa krajowego w sposób zgodny z art. 47 Karty w związku z odpowiednimi przepisami dyrektyw dotyczących ochrony praw autorskich, powinien on odstąpić od stosowania przepisu, który jest niezgodny z prawem Unii. Nie ma w tym względzie znaczenia, że taka niezgodność nie wynika ściśle z CPI, lecz z jego wykładni dokonanej przez sądy krajowe.

⁴⁶ Punkty 12 i nast. uwag na piśmie RB, w których RB twierdzi, że powództwo o naruszenie praw autorskich ma na celu „zachowanie” tych praw i że ze względu na swój charakter powództwo to wytacza się w obronie wspólnego interesu współwłaścicieli. Podobnie w uwagach na piśmie (pkt 27 i 28) pozostałych spadkobierców Claude’a Chabrola i Paula Gégauffa wskazano, że powództwo wniesione przez powodów ma charakter obronny, a jego celem jest zachowanie wspólnego interesu *wszystkich* współautorów i ich następców prawnych. W postanowieniu odsyłającym (pkt 86) odniesiono się ogólnie do możliwości ograniczenia powództwa do wniosku o zastosowanie środka ochrony.

V. Wnioski

79. W świetle powyższego proponuję odpowiedzieć tribunal judiciaire de Paris (sądowi rejonowemu w Paryżu, Francja) w następujący sposób:

Artykuł 8 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym oraz art. 3 dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej w związku z art. 1 i 2 dyrektywy 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych oraz art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że:

co do zasady nie stoją one na przeszkodzie temu, aby dopuszczalność powództwa o stwierdzenie naruszenia praw własności intelektualnej do utworu współautorskiego była uzależniona od tego, czy wszyscy współautorzy zostaną wezwani do udziału w sprawie;

Jednakże zastosowanie tej przesłanki nie może czynić niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym dochodzenia roszczeń przez tylko jednego lub kilku współautorów, w którym to przypadku sąd krajowy musi przyznać pierwszeństwo prawu do skutecznej ochrony sądowej ustanowionemu w art. 47 Karty.